

Mottagare
Regionstyrelsen

Uppdrag. Förslag hemställen till regeringen gällande transporter

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen beslutar att sända bifogat förslag på hemställen till statsministern, finansministern, infrastruktur- och bostadsministern, ministern för civilt försvar, försvarsministern och landsbygdsministern.

Sammanfattning

Regionstyrelsen gav 2025-05-22, § 255, regiondirektören i uppdrag att ta fram förslag till en hemställen till regeringen om att den minskade kostnaden för staten som det nya avtalet innebär bör användas för att möjliggöra billigare resor och transporter.

Kommande avtal för färjetrafiken till och från Gotland, med start februari 2027, innebär en betydlig minskning av kostnaderna för staten, från dagens 498 miljoner kronor till 280 miljoner kronor per år. Summan justeras varje år utifrån konsumentprisindex med konstant skatt (KPI-KS).

I den riskanalys Region Gotland upphandlade hösten 2024 (*Sweco, Nytt avtal för färjetrafiken -Risker och konsekvenser, Rapport 2024-11-22*) bedömer Sweco att det, i och med det lägre avtalsvärdet, finns en risk att operatören anser sig behöva kompensera med prisförändringar för att upprätthålla en vinst i verksamheten.

Sweco identifierade samtidigt som möjlighet att "den lägre avtalsnivån [kan] användas som ett argument om Gotland har andra behov på trafikområdet eller önskar tillägg och/eller förändringar på färjetrafikens område under löpande avtalsperiod. Behov av förändringar och ökat statligt engagemang kan bli större än som är känt nu, inte minst med tanke på Natomedlemskapet och den osäkra säkerhetssituationen i omvärlden."

Trafikverket har gjort om takpriskonstruktionen i kommande avtal för att få bort de svängningar som bränsleprisindex bidragit till för takprisets utveckling. Trafikverket justerar även ned takpriset för gotlänningars biljetter från dagens nivå. Maxpriset för en enskild enkelresa sätts till 310 kronor (exklusive moms) vid avtalsstart. Regionstyrelseförvaltningen bedömer att det bör leda till inledningsvis lägre biljettpreiser för gotlänningar för vissa komfortalternativ, än dagens läge. Det kommer bara att finnas tak- och maxpriser på de turer som är upphandlade av Trafikverket. gör dock bedömningen att detta inte innebär en garanti för lägre biljettpreiser för gotlänningar. Liksom i nuvarande avtal kommer det i kommande avtal vara fri prissättning på besökare. Det går inte

idag att säga vilka biljettpriser som kommer att gälla i nästa avtal, men det finns skäl att lyfta Gotlands nuvarande situation och de risker Region Gotland ser för prisutvecklingen i nästa avtal till regeringen. Regionstyrelseförvaltningen har tagit fram ett förslag på hemställan och föreslår att den sänds till statsministern, finansministern, infrastruktur- och bostadsministern, ministern för civilt försvar, försvarsministern och landsbygdsministern.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen gav 2025-05-22, § 255, regiondirektören i uppdrag att ta fram förslag till en hemställan till regeringen om att den minskade kostnaden för staten som det nya avtalet innebär bör användas för att möjliggöra billigare resor och transporter.

Kommande färjetrafikavtal från februari 2027 innebär en betydlig minskning av kostnaderna för staten, från dagens 498 miljoner kronor till 280 miljoner kronor per år. Summan kommer att bränsleprisjusteras och även indexregleras med konsumentprisindex med konstant skatt (KPI-KS) var tolfte månad.

Risker och möjligheter för Gotland med det nya avtalets lägre kostnad

I den riskanalys Region Gotland upphandlade hösten 2024 (*Sweco, Nytt avtal för färjetrafiken -Risker och konsekvenser, Rapport 2024-11-22*) bedömer Sweco att det är en hårdare konkurrenssituation som lett till ett lägre avtalsvärde. Sweco resonerar att det därmed finns en risk att operatören anser sig behöva kompensera med prisförändringar för att upprätthålla en vinst i verksamheten. Samtidigt lyfter Sweco att en begränsning i detta är om resenärernas efterfrågan minskar på grund av priset. Dock anges priselasticiteten troligen vara låg, eftersom många, särskilt gotlänningar och besökande som har fritidshus på Gotland, är beroende av att göra resan även om biljetterna är dyra. Sweco identifierade som möjlighet att *"den lägre avtalsnivån [kan] användas som ett argument om Gotland har andra behov på trafikområdet eller önskar tillägg och/eller förändringar på färjetrafikens område under löpande avtalsperiod. Behov av förändringar och ökat statligt engagemang kan bli större än som är känt nu, inte minst med tanke på Natomedlemskapet och den osäkra säkerhetssituationen i omvärlden."*

Priserna i färjetrafikavtalet

I kommande, liksom i nuvarande färjetrafikavtal, är prissättningen på resor för personer som ej är folkbokförda på Gotland oreglerad. Detsamma gäller från och med kommande avtal även för gotlänningar på turer som ej är upphandlade av Trafikverket, utan som operatören väljer att köra utöver upphandlad trafik. På upphandlade turer kommer det, liksom i dagens avtal, finnas takpris **och maxpris** för gotlänningar, gotlänningars fordon och gods.

Takpriskonstruktionen

Takpriset definieras som högsta genomsnittliga pris **som får tas ut** under ett trafikår **för en kundkategori. Kundkategorierna som omfattas av takpris är gotlänningar, gotlänningars fordon, gods och farligt gods.** Takpris för personbiljetter avser överfart med sittplats, oavsett komfortklass. Intäkter avseende hytter, Flexi eller Flexiplus, och andra försålda tjänster ombord ingår inte i beräkningen. Operatörens snittpris under ett år får inte överstiga

takpriset. Snittpriset definieras som genomsnittspriset för samtliga sålda biljetter under ett trafikår.

År 2023 ledde den explosionsartade utvecklingen av kostnader på drivmedelssidan till att takbeloppen hamnade väldigt högt. Trafikverket gjorde mot bakgrund av det om takpriskonstruktionen inför avtalet som börjar gälla februari 2027. Taken för priserna kommer enbart att styras av konsumentprisindex (KPI), där drivmedel är en liten del, jämfört med i dagens avtal där priserna styrs av KPI och bränsleprisindex (BPI). Det är framförallt BPI som drivit på det senaste årets extrema takprisökning. Genom att ta bort BPI ur modellen möjliggörs stabilare förutsättningar i nästa avtal.

År 2024 var takpriset för gotlänningar 391 kronor och snittpriset 216 kronor (exklusive moms). Vid trafikstart av det nya avtalet 2027 kommer takpriset sättas till 230 kronor (exklusive moms). I avtalet regleras även maxpriser för respektive kategori. För en gotlänning kommer maxpriset för en enkelresa, minibiljett med vilstol samtliga komfortalternativ, vid avtalsstart vara 310 kronor (exklusive moms). Det är lägre än vad priset är för vissa av motsvarande biljetter idag.

Bild 1. Tak- och maxpriser vid avtalsstart av färjetrafikavtalet 2027–2035. Angivna priser är inklusive bokningsavgifter (eller motsvarande) och exklusive moms.

Kategori	Takpris	Maxpris
Gotlänningar	230	310
Gotlänningars fordon		
- Genomsnitt av samtliga fordon	350	
- Tvåhjuliga fordon		160
- Fordon under 6 meter med fler än 2 hjul		400
- Fordon 6-9 meter och Fordonskombinationer upp till 9 meter		1070
- Fordon längre än 9 meter	Som längdmetertaxa för godstransporter	
Normalt gods, pris per längdmeter		185
Farligt gods, pris per längdmeter		575

Källa: Uppdragsbeskrivning färjetrafikavtalet 2027–2035

Takpriserna för biljetter kommer att uppdateras fyra gånger per år, såväl uppåt som nedåt i förhållande till föregående period. I dagens avtal sker denna justering en gång om året. För godset kommer taken att kunna justeras två gånger per år. Krav ställs på att operatören kommunicerar prisjusteringar till godskunderna senast tre månader innan de slår in.

Vad innebär takpriset i relation till faktiska priser?

Eftersom snittpriset beräknas på samtliga sålda biljetter under ett trafikår påverkas det av exempelvis idrottsrabatter, pensionärsrabatter och så vidare. Det betyder i sin tur att snittpriset inte säger så mycket om vilket pris som faktiskt möter gotlänningen vid bokning av en biljett.

I nu gällande avtal är det bara under 2021 som operatören utnyttjat i princip hela det utrymme som de har rätt till enligt avtal. Takpriset för gotlänningar vid trafikstart av nya avtalet ligger högre än 2024-års snittpris. Däremot sätts maxpriset för en enskild biljett till 310 kronor (exklusive moms) vilket är ett lägre pris än vad vissa enkelresor kostar idag.

Bedömning

Trafikverket har gjort om takpriskonstruktionen i kommande avtal och justerar även ned takpriset från dagens nivå. Maxpriset för en enskild enkelresa för en gotlänning sätts till 310 kronor exklusive moms vid avtalsstart. Regionstyrelseförvaltningen bedömer att det inte innebär en garanti för bör leda till inledningsvis lägre biljettpriser för gotlänningar för vissa komfortalternativ, än dagens läge. Det kommer bara att finnas tak- och maxpriser på de turer som är upphandlade av Trafikverket. Trafikverket bedömer att huvuddelen av trafiken som körs kommer att vara upphandlad.

Liksom i nuvarande avtal kommer det vara fri prissättning på besökare i kommande avtal.

Det går inte idag att säga vilka biljettpriser som kommer att gälla i nästa avtal, men det finns skäl att lyfta Gotlands nuvarande situation och de risker Region Gotland ser för prisutvecklingen i nästa avtal till regeringen.

Regionstyrelseförvaltningen har tagit fram ett förslag på hemställan.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår att hemställan skickas till statsministern, finansministern, infrastruktur- och bostadsministern, ministern för civilt försvar, försvarsministern och landsbygdsministern.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse regionstyrelseförvaltningen daterad 2025-10-07

Förslag på hemställan, daterad 2025-11-19

Bilaga Priser i Gotlandstrafiken

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Finansminister Elisabeth Svantesson,
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se; Landsbygdsminister Peter Kullgren och Infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson,
li.registrator@regeringskansliet.se; Minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin och Försvarsminister Pål Jonson,
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se; Statsminister Ulf Kristersson, statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se